

ГІСТАРЫЧНА- АРХЕАЛАГІЧНЫ ЗБОРНІК

38

ВЫПУСК / ISSUE

HISTORICAL- ARCHAEOLOGICAL COLLECTION

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ АКАДЭМІЯ НАВУК БЕЛАРУСІ
Інстытут гісторыі

ГІСТАРЫЧНА- АРХЕАЛАГІЧНЫ ЗБОРНІК

HISTORICAL- ARCHAEOLOGICAL COLLECTION

38

ВЫПУСК / ISSUE

Заснаваны ў 1927 годзе

Мінск
«Беларуская навука»
2024

Чарговы выпуск «Гістарычна-археалагічнага зборніка» падрыхтаваны да 95-годдзя дзяржаўнай навуковай установы «Інстытут гісторыі НАН Беларусі». У зборніку таксама змешчаны артыкулы гісторыкаў і археолагаў нашай краіны, прысвечаныя актуальным праблемам гісторыі, гістарыяграфіі, крыніцазнаўства і археалогіі; прадстаўлены найноўшыя дасягненні гістарычнай навукі, раскрыты сучасныя погляды на актуальныя праблемы айчынай і замежнай гісторыі ад першабытнасці да сучаснасці.

Выданне разлічана на прафесійных вучоных-гісторыкаў, археолагаў, антрапологаў, выкладчыкаў, студэнтаў і аспірантаў, шырокае кола чытачоў, якія неабякава ставяцца да гістарычнага мінулага.

Выданне адноўлена ў 1993 годзе

Рэдакцыйная калегія:

- А. А. Каваленя, акадэмік, доктар гістарычных навук, прафесар (галоўны рэдактар);
В. Л. Лакіза, кандыдат гістарычных навук, дацэнт (намеснік галоўнага рэдактара);
М. У. Смяховіч, доктар гістарычных навук, дацэнт (намеснік галоўнага рэдактара);
С. А. Траццяк, кандыдат гістарычных навук (адказны сакратар);
Р. А. Аляхновіч (тэхнічны сакратар);
А. М. Аўласовіч, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;
А. В. Бараноўскі кандыдат гістарычных навук;
С. П. Віцязь, доктар гістарычных навук;
М. У. Глеб, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;
В. Ф. Голубеў, доктар гістарычных навук, прафесар;
В. В. Даніловіч, доктар гістарычных навук, дацэнт;
А. Б. Доўнар, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;
І. У. Жылінская, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;
М. Г. Жылінскі, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;
А. Г. Калечыц, доктар гістарычных навук, прафесар;
А. Г. Каханоўскі, доктар гістарычных навук, прафесар;
І. Ф. Кітурка, доктар гістарычных навук, дацэнт;
Я. У. Кодзін, доктар гістарычных навук, прафесар (Расійская Федэрацыя);
А. М. Літвін, доктар гістарычных навук, прафесар;
Я. В. Мірановіч, доктар гістарычных навук, прафесар (Рэспубліка Польшча);
Н. Я. Новік, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;
А. В. Солапава, кандыдат гістарычных навук, дацэнт (Расійская Федэрацыя);
П. А. Трубчык, кандыдат гістарычных навук, дацэнт

Рэцэнзенты:

- доктар гістарычных навук дацэнт В. А. Пілецкі,
доктар гістарычных навук прафесар А. У. Русаковіч

З М Е С Т

ПРЫНЯТТЯ СКАРАЧЭННІ	6	ACCEPTED ABBREVIATIONS	6
Інстытуту гісторыі Нацыянальнай акадэміі наук Беларусі – 95 год! (В. Лакіза)	8	The Institute of History of the National Academy of Sciences of Belarus is 95 years old (V. Lakiza)	8

ДА 95-ГОДДЗЯ ІНСТЫТУТА ГІСТОРЫІ НАН БЕЛАРУСІ

Віншаванні Інстытуту гісторыі НАН Белару- сі і яго калектыву з 95-годдзем	10	Congratulations to the Institute of History of the National Academy of Sciences of Belarus and its staff on the 95th anniversary	10
Вадим Лакіза. Ключевые направления дея- тельности Института истории Национальной академии наук Беларуси на современном этапе: к 95-летию государственного научного учреж- дения	20	Vadzim Lakiza. Fundamental activities of the Institute of History of the National Academy of Sciences of Belarus at the present stage: to the 95th anniversary of the state scientific institu- tion	20
Валянцін Голубеў, Аляксандр Доўнар. Цэнтр гісторыі Беларусі IX–XVIII стагоддзяў і спе- цыяльных гістарычных навук у 2021–2024 гадах	41	Valentin Holubeu, Aliaksandr Dounar. The Cen- ter for the History of Belarus of the 9th–18th centu- ries and Special Historical Sciences in 2021–2024	41
Ольга Марфина. Антропологические иссле- дования древнего и современного населения в Институте истории НАН Беларуси	51	Olga Marfina. Anthropological studies of ancient and modern populations at the Institute of History of the National Academy of Sciences of Belarus. . .	51
Наталля Новік. Адзел гісторыі Беларусі канца XVIII – пачатку XX стагоддзя: дасяг- ненні і перспектывы (2021–2024 гг.)	61	Natallia Novik. Department of History of Belarus from the end of the 18th to beginning of the 20th century: achievements and perspectives (2021–2024)	61
Сяргей Трацяк. Адзел навейшай гісто- рыі Беларусі: важнейшыя дасягненні (2020– 2023 гг.)	68	Siarhei Tratsiak. Department of Contemporary History of Belarus: main achievements (2020– 2023)	68
Алексей Литвин, Александра Кузнецова-Ти- монова. Центр военной истории Беларуси: достижения и перспективы (2021–2024 гг.) . . .	75	Alexey Litvin, Alexandra Kuznetsova-Timo- nova. Center for Military History of Belarus: ac- hievements and prospects (2021–2024)	75
Ірына Жилинская. Исследовательская рабо- та центра всеобщей истории, международных отношений и геополитики в 2021–2024 годы	82	Iryna Zhilinskaya. Research work of the Center for General History, International Relations and Geopolitics in 2021–2024	82
Марына Глеб. Исследования по истории нау- ки в Институте истории НАН Беларуси (2019– 2024 гг.)	90	Maryna Hleb. Research on the history of science at the Institute of History of the National Acade- my of Sciences of Belarus (2019–2024)	90

Г І С Т О Р Ь Я

Анастасія Скен’ян. Слуцкія войты XVI– XVII стагоддзяў	98	Anastasya Skiepyan. Slutsk vojts of the 16th – 17th centuries	98
Кацярына Пышкала. Прававыя асновы ўну- трысаслоўнай апекі над дзецьмі-сіротамі ў беларуска-літоўскіх губернях (канец XVIII – першая палова XIX ст.)	108	Katerina Pyshkalo. Legal basis for intraclass guardianship of orphans in the Belarusian-Lithu- anian Governorates (the end of the 18th – the first half of the 19th century)	108
Тацяяна Даўгач. Беларускі горад другой па- ловы XIX стагоддзя ў скаргах і прашэннях яго жыхароў	117	Tatsiana Dauhach. Belarusian city of the sec- ond half of the 19th century in mourning and pe- titions of its inhabitants	117

<i>Татьяна Лисовская.</i> Правовое положение поздних протестантских общин Беларуси в конце XIX – начале XX века	123	<i>Tatsiana Lisouskaya.</i> Legal status of the late protestant communities of Belarus at the end of the 19th – the beginning of the 20th century	123
<i>Аляксей Капліеў.</i> Медыцынскае абслугоўванне насельніцтва ў БССР і Заходняй Беларусі ў 1920–30-я гады: дынаміка асноўных паказчыкаў.	131	<i>Alexey Kapliyev.</i> Medical care for the population in the BSSR and Western Belarus in the 1920–30s: the main indicators dynamics	131
<i>Вячаслаў Даніловіч.</i> Удзел моладзі ў развіцці сістэмы школьнай адукацыі ў Савецкай Беларусі ў 1920–30-я гады.	142	<i>Viachaslau Danilovich.</i> Participation of youth in the development of the school education system in Soviet Belarus in the 1920–30s	142
<i>Дар'я Пыж.</i> Корреспондентское движение в БССР в 1920-х годах: этапы формирования, структура, направления деятельности	149	<i>Darya Pyzh.</i> Correspondent movement in the BSSR in the 1920s: stages of formation, structure, areas of activity	149
<i>Вольга Бароўская.</i> Асаблівасці арганізацыі ляснога экспарту БССР у Польшчу ў 1930-я гады.	155	<i>Volha Borovskaya.</i> Features of the organization of timber exports of the BSSR to Poland in the 1930s	155
<i>Валянцін Мазец.</i> Краязнаўчы рух у Беларусі ў другой палове 1940-х – першай палове 1960-х гадоў: асаблівасці развіцця.	160	<i>Valentin Mazets.</i> Local history movement in Belarus in the second half of the 1940s – the first half of the 1960s: features of development.	160
<i>Валерый Надтачаев.</i> Карательные операции частей и подразделений 286-й охранной дивизии против партизан и мирного населения на оккупированной территории Беларуси (1941–1944 гг.).	169	<i>Valery Nadtachayeu.</i> Punitive operations of units and subdivisions of the 286th security division against partisans and civilians in Belarus (1941–1944).	169
<i>Марина Краснова.</i> Становление и развитие школьного исторического образования в Республике Беларусь	178	<i>Marina Krasnova.</i> Formation and development of school historical education in the Republic of Belarus	178

ГІСТАРЫЯГРАФІЯ, КРЫНІЦАЗНАЎСТВА І МЕТАДЫ ГІСТАРЫЧНАГА ДАСЛЕДАВАННЯ

<i>Аляксей Дзенісевіч.</i> Найноўшая беларуская гістарыяграфія гісторыі астранамічнай навукі ў Віленскім універсітэце ў XVII – першай трэці XIX стагоддзя	188	<i>Aliaksei Dzenisevich.</i> The modern Belarusian historiography of the history of astronomical science at the University of Vilna in the 17th – the first third of the 19th century	188
<i>Лізавета Пухцеева.</i> Ментальнасць шляхты беларускіх губерняў ў апошній трэці XVIII – 60-я гады XIX стагоддзя: стан даследавання праблемы	196	<i>Elizaveta Pukhtseyeva.</i> Mentality of the gentry of the Belarusian governorates in the last third of the 18th – 60s of the 19th century: state of the research.	196
<i>Павел Трубчык.</i> Даследаванне дзейнасці манархічных партый і іх аддзелаў у пачатку XX стагоддзя на тэрыторыі Беларусі ў савецкай гістарыяграфіі (1971–1991 гг.).	205	<i>Pavel Trubchyk.</i> Investigation of the activities of monarchist parties and their subdivisions in the early 20th century on the territory of Belarus in Soviet historiography (1971–1991).	205
<i>Анатоль Крыварот.</i> Узаемадзеянне партызан Беларусі і Украіны (1941–1944 гг.): айчынная гістарыяграфія савецкага перыяду	211	<i>Anatol Kryvarot.</i> The interaction of the partisans of Belarus and Ukraine (1941–1944): Russian historiography of the Soviet period.	211
<i>Александра Кузнецова-Тимонова.</i> Участие советских военнослужащих в локальных войнах второй половины XX века в исторической памяти Беларуси	219	<i>Alexandra Kuznetsova-Timonova.</i> Participation of the Soviet military persons in local wars of the 2nd half of the 20th century in historic memory of Belarus	219

АРХЕАЛОГІЯ

<i>Алексей Авласович.</i> Дохристианские захоронения в окрестностях летописного Друцка.	226	<i>Aleksei Avlasovich.</i> Pre-Christian burials in the neighborhood of the chronicle Drutsk	226
<i>Станіслаў Юрэцкі.</i> Аднаўленне даследаванняў па археалогіі ў Інстытуце гісторыі АН БССР у 1944–1945 гадах.	239	<i>Stanislau Yuretski.</i> The reestablishment of archeological researches at the Institute of History of the Academy of Sciences of the BSSR in 1944–1945.	239

ВУЧОНЫЯ ІНСТЫТУТА – ЛЕТАПІСЦЫ БЕЛАРУСКАЙ ГІСТОРЫІ

Сапраўдны чалавек навукі (да 50-годдзя Наталлі Яўгенаўны Новік) (<i>А. Сакольчык</i>)	243	A true man of science (to the 50th anniversary of Natalia Evgenievna Novik) (<i>A. Sakolchyk</i>)	243
Таленавіты даследчык і папулярызатар гісторыі (да 50-годдзя Сяргея Аляксандравіча Трацяка) (<i>В. Мазец, А. Бараноўскі</i>)	246	A talented researcher and popularizer of history (to the 50th anniversary of Sergei Alexandrovich Tretyak) (<i>V. Mazets, A. Baranouski</i>)	246
Творчы даследчык ваеннай гісторыі (да 70-годдзя Анатоля Аляксеевіча Крыварота) (<i>А. Літвін, В. Мазец</i>)	249	Creative researcher of military history (to the 70th anniversary of Anatoly Alekseevich Krivorot) (<i>A. Litvin, V. Mazets</i>)	249
Якаснае спалучэнне ў адной асобе ўніверсітэцкага выкладчыка і акадэмічнага даследчыка (да 80-годдзя Аляксандра Аляксандравіча Чалядзінскага) (<i>І. Жылінская, У. Snapкоўскі</i>)	251	A qualitative combination of a university teacher and an academic researcher in one personality (to the 80th anniversary of Alexander Alexandrovich Chelyadinsky) (<i>I. Zhilinskaya, V. Snapkovsky</i>)	251
ПРАВІЛЫ ДЛЯ АЎТАРАЎ	256	RULES FOR AUTHORS	256

артыкула ў друкаваным выглядзе і на размяшчэнне электронных копій артыкула ў базах даных, прадстаўленых у выглядзе навуковых інфармацыйных рэсурсаў сеткі Інтэрнэт, і, акрамя таго, права на атрыманне метадавых (перапрацоўку) артыкула і выкарыстанне іх для напаўнення баз даных.

УВАГА!

1. Электронны носьбіт, на якім тэкст артыкула падаецца ў рэдакцыю, не павінен утрымліваць па-

бочных файлаў, што не маюць дачынення да прадстаўляемых у рэдакцыю матэрыялаў.

2. Рэдакцыйная калегія дае магчымасць першачарговага друкавання артыкулаў асобам, якія з'яўляюцца аспірантамі, дактарантамі і суіскальнікамі навуковай ступені ў год завяршэння навучання, што павінна быць адлюстравана ў рэцэнзіі.

3. Пры невыкананні ўказаных патрабаванняў матэрыялы могуць не прымацца да публікацыі.

Навуковае выданне

ГІСТАРЫЧНА-АРХЕАЛАГІЧНЫ ЗБОРНІК

Выпуск 38

Рэдактар *Н. Т. Гаўрыленка*
Мастацкі рэдактар *Ю. П. Барабанова*
Тэхнічны рэдактар *В. А. Ткачова*
Камп'ютарная вёрстка *І. У. Счаснюк*

Падпісана да друку 19.09.2024. Фармат 60 × 84 $\frac{1}{8}$. Папера афсетная. Друк лічбавы.
Ум. друк. арк. 29,99. Ул.-выд. арк. 29,6. Тыраж 120 экз. Заказ 188.

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Выдавецкі дом «Беларуская навука».
Пасведчанні аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы, распаўсюджвальніка
друкаваных выданняў № 1/18 ад 02.08.2013, № 2/196 ад 05.04.2017.
Вул. Ф. Скарыны, 40, 220084, г. Мінск.